

ΙΣΤΟΡΙΑ Β ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Α. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ 30 π.Χ. - ΜΕΣΑ 4^{ου} αι. μ.Χ.

Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ (σ.56-57)

1. Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις:
★ Οι λόγοι κατάληψης της Κύπρου από τους Ρωμαίους ήταν ..... και .....

Ειδικότερα:

α. Η ..... θέση της Κύπρου θα επέτρεπε στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία να ελέγχει και να διατηρεί την κυριαρχία της στην .....

β. Η ..... της περιουσίας του Κύπριου ..... θα απέφερε σημαντικά ..... στα άδεια ταμεία του ..... κράτους.

α. Ο ..... και τα άλλα .....

β. Τα διάφορα .....

γ. Η άφθονη .....

Εξασφάλιζαν
στους Ρωμαίους πολλά
..... οφέλη.

- ★ Η αφορμή για την κατάληψη της Κύπρου δόθηκε όταν ο βασιλιάς της Κύπρου ..... αρνήθηκε να ..... για την απελευθέρωση του Ρωμαίου ..... από τους πειρατές.

Όταν ο ..... απελευθερώθηκε και έγινε δήμαρχος της ..... πέτυχε να ψηφιστεί νόμος για να γίνει η Κύπρος ..... επαρχία και να ..... ο βασιλικός θησαυρός.

★ Αρκετές ήταν και οι συνέπειες της κατάληψης της Κύπρου από τους Ρωμαίους:

Ο ..... δήμευσε τη ..... περιουσία, η οποία πουλήθηκε για ..... τάλαντα. Τα χρήματα αυτά μεταφέρθηκαν στη ..... και κατασπαταλήθηκαν σε εμφύλιους .....

1. Οι διοικητές που υπηρέτησαν στην Κύπρο, εφάρμοσαν όλοι σχεδόν την πολιτική της στυγνής εκμετάλλευσης και της οικονομικής απομύζησης.

2. Συγκεκριμένα:

- A. Επέβαλλαν στους κατοίκους του νησιού βαρύτατες .....
- B. Οι Ρωμαίοι κεφαλαιούχοι δάνειζαν τους Κυπρίους με υπέρογκους .....
- Γ. Ο ρωμαϊκός ..... που στρατοπέδευε τον χειμώνα στις πόλεις, δημιουργούσε ..... με την παρουσία του στους κατοίκους που ήταν υποχρεωμένοι να ..... και για τη συντήρησή του.
- Δ. Η ..... του νησιού χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή, ... γεγονός που συνέβαλε στην καταστροφή της ..... γης του νησιού.

★ Μέτρα για βελτίωση της κακοδιοίκησης του νησιού έλαβε ο Ρωμαίος .....

Συγκεκριμένα:

- A. Απαγόρευσε να δέχονται ο διοικητής του νησιού και οι κρατικοί υπάλληλοι ..... από τους κατοίκους.
- B. Μείωσε τη βαριά ....., καθώς και τα ..... των δανείων.
- Γ. Αντικατέστησε τον .....

ΔΙΟΙΚΗΣΗ (σ.58-59)

Θεσμοί

1. Συμπληρώστε τους Θεσμούς (διοικητικά σώματα) που λειτουργούσαν στην Κύπρο κατά την Ρωμαϊκή εποχή.

--	--	--	--

2. Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων:

α. Οι Θεσμοί που λάμβαναν αποφάσεις για θέματα εκπαίδευσης, θρησκείας, υγείας, αναπτυξιακών έργων ή έργων δημόσιας ωφέλειας ήταν:

.....

β. Η συμβολή (συνεισφορά) των αιρετών συμβουλίων (Δήμου, Βουλής, Γερουσίας):

- ✓ Έδωσαν τη δυνατότητα στους Κύπριους πολίτες να συμμετέχουν ενεργά στη ..... της πόλης τους.
- ✓ Συνέβαλαν στην ανάπτυξη του ....., της ..... καθώς και στην ..... ανέλιξη των πόλεων τους.

γ. Ποιος Θεσμός λειτουργούσε ως παγκύπρια θρησκευτική οργάνωση:

.....

δ. Τι αρμοδιότητες είχε:

Α. Είχε την ευθύνη για την προετοιμασία και πραγματοποίηση των ..... που αφορούσαν τη λατρεία της ....., των διαφόρων άλλων ..... και του .....

Β. Απέδιδε τιμές σε ..... του ....., ..., ..., ... κ.ά. .

Γ. Απέκτησε το δικαίωμα να κόβει ..... νομίσματα.

ε. Η συμβολή του:

- ✓ Δημιούργησε ..... και ..... δεσμούς μεταξύ των Ελλήνων της Κύπρου.
- ✓ Διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη διατήρηση της ..... και της ..... των Κυπρίων.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (σ.60-61)

1. Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων:

α. Τα σημαντικότερα Θέατρα της Κύπρου κατά τη Ρωμαϊκή εποχή ήταν .....

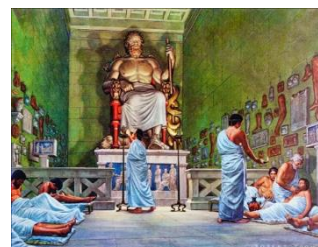
.....

β. Τα Θέατρα χρησιμοποιούνταν για .....,
....., και .....

γ. Οι ναοί που ήταν αφιερωμένοι στον Θεό της ιατρικής Ασκληπιείο ονομάζονταν ..... και λειτουργούσαν και ως .....

Οι ναοί αυτοί είναι σημαντικοί, αφού φανερώνουν την ανάπτυξη της ..... στην Κύπρο.

δ. Οι ιδιωτικές κατοικίες

Περιγραφή χώρων:

.....

.....

.....

.....

Βασικό γνώρισμα των ιδιωτικών κατοικιών ήταν οι..... παραστάσεις.

Οι σημαντικότερες οικίες είναι .....

.....

.....

Η ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ (σ.62-63)

1. Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων:

- ✓ Η πρώτη περιοδεία στην Κύπρο για διάδοση του Χριστιανισμού έγινε το ..... μ.Χ. από τους Αποστόλους ..... και τον ευαγγελιστή .....

Το έργο τους:

- α. Τοποθέτησαν στην ηγεσία της ικανούς ..... με σκοπό τη διάδοση του ..... και την ενίσχυση της .....
- β. Χειροτόνησαν ..... και ..... . Ανάμεσά τους ήταν ο ..... και ο .....
- γ. Συνέβαλαν στον ..... του Ρωμαίου ανθύπατου ..... . Έτσι η Κύπρος υπήρξε η πρώτη χώρα που κυβερνήθηκε από ..... διοικητή.

- ✓ Η δεύτερη περιοδεία στην Κύπρο για διάδοση του Χριστιανισμού έγινε το ..... μ.Χ. από τον ..... και τον .....

Το έργο τους:

Συνέχισαν τη διάδοση του ..... Παράλληλα, οργάνωσαν και θεμελίωσαν καλύτερα την .....

✓ Η Αγία Ελένη στην Κύπρο

α. Τα δεινά που μάστιζαν τότε την Κύπρο:

- ✓ Η χώρα υπέφερε από .....
- ✓ Οι περισσότεροι κάτοικοι είχαν ..... σε άλλες χώρες.
- ✓ Όσοι κάτοικοι απέμειναν υπέφεραν από την ..... και ΤΙΣ .....

β. Η κατάσταση όμως άλλαξε με την άφιξη της Αγίας .....

στην Κύπρο:

γ. .... διαδέχτηκαν την πολύχρονη ανομβρία.

δ. Πολλοί κάτοικοι, που εγκατέλειψαν το νησί .....
στην πατρίδα τους.

ε. .... μοναστήρια μεταξύ άλλων ιδρύθηκαν από την
Αγία Ελένη στην Κύπρο -στο ..... και στην ..... -
στα οποία η ίδια δώρισε μικρά κομμάτια από τον .....
..... .

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΧΗ (4^{ος} -12^{ος} αιώνας μ.Χ.)

Πρωτοβυζαντινή περίοδος (σ.68-69)

1. Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων.

A. Σημαντικότεροι παράγοντες ανάπτυξης της οικονομίας

α. Οι ..... που επικρατούσαν αυτή την
περίοδο.

β. Η ..... του ..... της Κύπρου.

γ. Το ..... των βυζαντινών ..... και ιδιαίτερα του
..... και του .....

δ. Η χρησιμοποίηση της Κύπρου ως σταθμού ..... των
βυζαντινών .....

ε. Η μείωση της βαριάς .....

B. Οι κυριότερες ασχολίες των κατοίκων αυτή την περίοδο:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου (σ.70-71)

1. Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων:

A. Πρώτη απόπειρα υποταγής της Εκκλησίας της Κύπρου στο πατριαρχείο της Αντιόχειας

1^ο επιχείρημα: Η Κύπρος υπαγόταν ..... στην Αντιόχεια και γι' αυτό έπρεπε να υπαχθεί και .....

Οι επίσκοποι ..... την απαίτησή τους.

Έκβαση:

Η ..... Οικουμενική Σύνοδος (..... μ.Χ.) αναγνώρισε την Εκκλησία της Κύπρου ως ..... και .....

B. Δεύτερη απόπειρα υποταγής της Εκκλησίας της Κύπρου στο πατριαρχείο της Αντιόχειας.

2^ο Επιχείρημα: Ο ..... διαδόθηκε στην Κύπρο από το πατριαρχείο της .....

Το όραμα του αρχιεπισκόπου ..... ήταν καθοριστικό για την τύχη της Εκκλησίας της Κύπρου. Η ανεύρεση του λειψάνου του Αποστόλου ..... και του ευαγγελίου του ευαγγελιστή ..... στο στήθος του, αποδείκνυε τον ..... χαρακτήρα της Εκκλησίας μας.

Έκβαση: Σε έκτακτη σύνοδο που έγινε στην ..... (488 μ.Χ)
..... αποφασίστηκε η ..... της απόφασης
της ..... Οικουμενικής Συνόδου(431 μ.Χ).

Η **σημασία** της αναγνώρισης της Εκκλησίας της Κύπρου ως ανεξάρτητης και αυτοκέφαλης :

..... την Εκκλησία της Κύπρου από την .....,
όπου επικρατούσαν οι ..... . Έτσι, διατηρήθηκε αμόλυνη η
..... .

Τα **προνόμια** που παραχώρησε ο αυτοκράτορας Ζήνωνας στον αρχιεπίσκοπο της Κύπρου Ανθέμιο και τους διαδόχους του:

α. Να υπογράφουν με .....

β. Να φορούν .....
κατά τις ..... ΤΕΛΕΤΕΣ.

γ. Να κρατούν .....
αντί τη συνηθισμένη ποιμαντορική ράβδο.

Η σημασία των προνομίων

α. Πρόσφερε ..... στην Εκκλησία για να αντιμετωπίσει τις .....

β. Υποδήλωνε τη δυνατότητα του ..... να ασκεί .....,
..... .

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

1. Κάθε στοιχείο της Στήλης Α αντιστοιχεί με ένα στοιχείο της Στήλης Β. Να γράψετε τους αριθμούς της στήλης Α και δίπλα από τον καθένα το γράμμα της Στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

Προσοχή: Στη Στήλη Β περισεύουν δύο (2) στοιχεία.

1.Κικέρωνας	Α.Παγκύπρια Θρησκευτική οργάνωση
2.Απόστολοι Βαρνάβας-Παύλος, ευαγγελιστής Μάρκος	Β.Ίδρυσε τα μοναστήρια Σταυροβουνίου και Τόχνης και δώρισε σε αυτά μικρά κομμάτια του Τίμιου Σταυρού.
3.Ασκληπιεία	Γ. Πήρε μέτρα για βελτίωση της κακοδιοίκησης της Κύπρου.
4.Αυτοκράτορας Ζήνωνας	Δ. Παγκύπρια εκπαιδευτική οργάνωση
5.Αγία Ελένη	Ε. Διάδοση του Χριστιανισμού στην Κύπρο
6.Κοινόν των Κυπρίων	ΣΤ. Παραχώρησε προνόμια στον αρχιεπίσκοπο της Κύπρου Ανθέμιο και στους διαδόχους του.
	Ζ. Ναοί που λειτουργούσαν και ως θεραπευτήρια
	Η. Χρησιμοποιούνταν για θηριομαχίες.

1. .... 2. .... 3. .... 4. .... 5. .... 6. ....

2. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι **σωστό ή λάθος**.

α. Το «Κοινόν των Κυπρίων» ήταν υπεύθυνο για θέματα υγείας.

.....

β. Όταν η Αγία Ελένη έφτασε στην Κύπρο, πολλά δεινά (π.χ. πείνα, αρρώστιες, ανομβρία) μάστιζαν τους κατοίκους του νησιού. ....

γ. Κατά την Πρωτοβυζαντινή περίοδο, η οικονομία της Κύπρου ήταν σε κακή κατάσταση . ....

- δ. Βασικό γνώρισμα των ιδιωτικών κατοικιών - κατά τη Ρωμαϊκή εποχή στην Κύπρο - ήταν οι ψηφιδωτές παραστάσεις. ....
- ε. Το πατριαρχείο της Αντιόχειας υπέταξε τελικά την Εκκλησία της Κύπρου. ....
- στ. Ο αρχιεπίσκοπος Ανθέμιος παραχώρησε προνόμια στον αυτοκράτορα Ζήνωνα. ....

3. Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση.

A. Κατά τη Ρωμαϊκή εποχή η Κύπρος είχε κατακτηθεί από τους:

- α. Τούρκους   β. Ρωμαίους   γ. Άραβες

B. Χρησιμοποιούνταν για θηριομαχίες:

- α. τα θέατρα   β. τα στάδια   γ. τα Ασκληπιεία

4. Αφού μελετήσετε τις πιο κάτω πηγές και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

I. Ο γεωργικός δασικός και άλλος πλούτος της Κύπρου δεν ήταν δυνατό να αφήσει αδιάφορη... τη Ρώμη. Παράλληλα, η γεωγραφική Θέση της Κύπρου στην Ανατολική Μεσόγειο προς την οποία εξαπλωνόταν ήδη η ισχύς της Ρώμης, δεν ήταν δυνατό να επιτρέψει την παραμονή του νησιού εκτός της ρωμαϊκής επικράτειας.

Παυλίδης Α, Ιστορία της νήσου Κύπρου, том Β'.

II. Ο Πτολεμαίος που βρισκόταν στην Κύπρο κατά κάποια καλή τύχη του Κάτωνα, αυτοκτόνησε με δηλητήρια (...). Ήταν πολλή και βασιλική περιουσία σε ποτήρια, σε τραπέζια, σε πολύτιμα πετράδια και πορφυρά ρούχα, η οποία έπρεπε, αφού πωληθεί να μετατραπεί σε χρήματα (...) Από τον Κάτωνα συγκεντρώθηκαν ασημένια τάλαντα που απείχαν λίγο από 7.000 (...) Τα χρήματα λοιπόν μεταφέρθηκαν εκτός από λίγα με ασφάλεια (στη Ρώμη).

Πλουτάρχου Κάτων, 36.1-2

α. Να αναφέρετε τρεις(3) λόγους που οδήγησαν στην κατάληψη της Κύπρου από τους Ρωμαίους.

.....

.....

.....

.....

β. Να γράψετε τρεις (3) συνέπειες που αυτή προκάλεσε.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Αφού μελετήσετε την πιο κάτω πηγή και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

«Η παράδοση λέει, επίσης, ότι η μεγαλόνησος μαστιζόταν από πολλά χρόνια ανομβρίας. Η ξηρασία είχε ερημώσει την Κύπρο, οι κάτοικοί της είχαν φύγει και όσοι απόμειναν βασανίζονταν από πείνα, δίψα κι από τα δηλητηριώδη φίδια που την είχαν κατακλύσει. Η Αγία Ελένη προσευχήθηκε και τότε άνοιξαν οι ουρανοί. Καταρρακτώδεις βροχές πότισαν τη διψασμένη γη και για πρώτη φορά, έπειτα από πάρα πολλά χρόνια, εμφανίστηκε ουράνιο τόξο στον ουρανό. Γι' αυτό και το ουράνιο τόξο αποκαλείται από τον κυπριακό λαό "ζωνάρι της Αγίας Ελένης". Στη συνέχεια, η Αγία Ελένη συνεννοήθηκε με τον γιο της, τον αυτοκράτορα του Βυζάντιου Κωνσταντίνο, και στάλθηκε στο νησί ο Καλόκαιρος για να αναλάβει τη διοίκηση του νησιού αλλά και να εξουδετερώσει τα φίδια. Οι χρονογράφοι της εποχής αναφέρουν ότι ο Καλόκαιρος έθεσε στους μοναχούς να εκτρέφουν 100 γάτες τη μέρα και έτσι κατάφεραν οι γάτοι να εξουδετερώσουν τα φίδια.»

<https://www.cyprusalive.com/el/i-agia-eleni-stin-kipro>

α. Να αναφέρετε τρία (3) δεινά που μαστιζαν την Κύπρο, όταν η Αγία Ελένη έφτασε το 327 μ.Χ. στο νησί.

.....

.....

.....

.....

.....

β. Να αναφέρετε τρεις (3) τρόπους, με τους οποίους η Αγία Ελένη βοήθησε τους κατοίκους του νησιού.

.....

.....

.....

.....

.....

6.Αφού μελετήσετε τις ακόλουθες **πηγές** και με βάση τις **ιστορικές σας γνώσεις** να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

«Σε μια κρίσιμη για την Κυπριακή Εκκλησία στιγμή, όταν ο Πέτρος ο Κναφεύς, Πατριάρχης Αντιόχειας, προσπάθησε να υπαγάγει τον θρόνο της Κύπρου υπό τη δικαιοδοσία του, με τη δικαιολογία ότι η νήσος είχε δεχθεί τον Χριστιανισμό από την Αντιόχεια, ο Απόστολος Βαρνάβας παρουσιάστηκε τρεις φορές στον ύπνο του αρχιεπισκόπου Ανθεμίου και του υπέδειξε το μέρος του τάφου του. Ο Ανθέμιος βρήκε έξω από τη Σαλαμίνα, κάτω από μια χαρουπιά, τον τάφο με το λείψανο του Αποστόλου, μαζί με το ιδιόγραφο του Βαρνάβα κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο.»

Αρχμανδρίτης Βαρνάβας, «Βίος Αποστόλου Βαρνάβα» στο Κοκκινόφτας Κ. (επιμ.), Η Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή Αποστόλου Βαρνάβα, Ο Βίος του Αποστόλου Βαρνάβα - Οι πηγές - Η ιστορία της Μονής - Η αρχιτεκτονική, Μονή Αποστόλου Βαρνάβα, Λευκωσία 2009, 19-30.

α. Με ποια **επιχειρήματα** προσπάθησε το πατριαρχείο της Αντιόχειας να υποτάξει την Εκκλησία της Κύπρου;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β. Ποια **προνόμια** παραχώρησε ο αυτοκράτορας Ζήνωνας στον αρχιεπίσκοπο της Κύπρου και στους διαδόχους του;

.....

.....

.....

.....

Β. ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη(σ.7-9)

Αφού μελετήσετε την πιο κάτω **πηγή** και με βάση τις **ιστορικές σας γνώσεις**, να απαντήσετε στο ακόλουθο ερώτημα:

[Ο Κωνσταντίνος] μέσα σε ένα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα περίπου δεκαπέντε ετών, πήρε δύο αποφάσεις, καθεμιά από τις οποίες θα άλλαζε το μέλλον του πολιτισμένου κόσμου. Η πρώτη απόφαση ήταν να υιοθετήσει ως επίσημη θρησκεία της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας τον Χριστιανισμό – που μόλις πριν από μία γενιά είχε γνωρίσει τους πλέον απηνείς διωγμούς-. Η δεύτερη ήταν να μεταφέρει την πρωτεύουσα αυτής της αυτοκρατορίας από τη Ρώμη στην πόλη που έκτιζε, εκεί όπου άλλοτε υπήρχε το παλαιό Βυζάντιο, και η οποία έμελλε να μείνει γνωστή στην ιστορία, για τους επόμενους δεκαέξι αιώνες, με το όνομα Κωνσταντινούπολη.

J. J. Norwich, Βυζάντιο, οι πρώτοι αιώνες, σ. 22

α. Ποια **μέτρα** έλαβε ο Κωνσταντίνος για την ανόρθωση του κράτους του;

.....

.....

.....

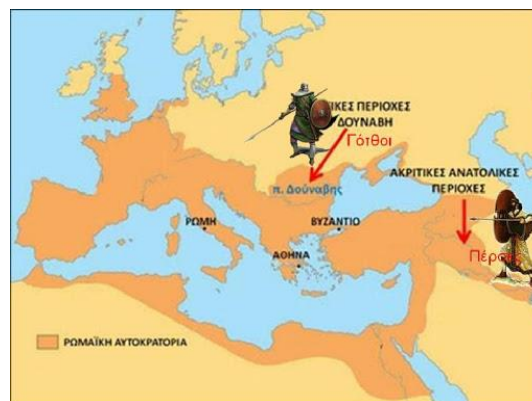
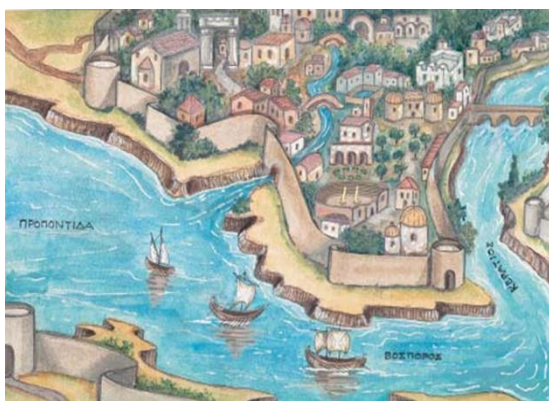
.....

.....

.....

.....

β. Αφού μελετήσετε τις **εικόνες** και με βάση τις **ιστορικές σας γνώσεις**, να αναφέρετε τους **λόγους** για τους οποίους ο Κωνσταντίνος αποφάσισε να ιδρύσει ένα νέο διοικητικό κέντρο στη θέση του αρχαίου Βυζαντίου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις.

α. Ο Κωνσταντίνος Α΄ έδειξε ..... στάση απέναντι στους .....

β. Οι λόγοι που κράτησε αυτή τη στάση ήταν:

- ★ Οι οπαδοί του Χριστιανισμού συγκροτούσαν τη δυναμικότερη ..... ομάδα της .....
- ★ Η νέα αυτή θρησκεία φαινόταν ότι μπορούσε να ..... την κλονισμένη ..... του ..... κράτους.

3. α. Ποιο χριστιανικό σύμβολο απεικονίζεται στις πιο κάτω εικόνες; .....

β. Ποιος το χρησιμοποίησε και με ποιους τρόπους;

.....

.....

.....

.....

4. Αφού μελετήσετε προσεκτικά την πιο κάτω πηγή και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα ερωτήματα που ακολουθούν:

«Όταν εγώ ο Αύγουστος Κωνσταντίνος και εγώ ο Αύγουστος Δικίνιος ευτυχήσαμε να συναντηθούμε στο Μεδιόλανο και συζητήσαμε όλα όσα είναι σχετικά με το κοινό συμφέρον, αποφασίσαμε ότι, ανάμεσα στα άλλα θέματα, που θεωρούνται πως είναι ωφέλιμα για το σύνολο, έπρεπε πρώτα να ρυθμίσουμε εκείνα που έχουν σχέση με την ευλάβεια και τον σεβασμό προς το θείο, δηλαδή να δώσουμε και στους χριστιανούς και σ' όλους τους άλλους την ελευθερία να ακολουθούν τη θρησκεία που θέλουν, ώστε οποιαδήποτε ουράνια δύναμη υπάρχει, να είναι ευνοϊκή σε μας και σε όλους, όσοι βρίσκονται κάτω από την εξουσία μας. Έτσι λοιπόν, αφού σκεφτήκαμε καθαρά και σωστά, καταλήξαμε στην απόφαση να μην εμποδίζεται κανένας απολύτως να ασπάζεται τη λατρεία και τη θρησκεία των χριστιανών κι ακόμη να δοθεί στον καθένα η δυνατότητα να αφιερώσει τον εαυτό του σ' εκείνη τη θρησκεία που νομίζει ότι του ταιριάζει καλύτερα....»

Ευσέβιος, Εκκλησιαστική ιστορία, X, V, 4-5, μετάφραση

α. Σε ποιο **διάταγμα** αναφέρεται η πιο πάνω πηγή;

.....

β. Πότε, μεταξύ ποιων υπογράφηκε, και τι συμφωνήθηκε στο συγκεκριμένο διάταγμα;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Ποιος συγκάλεσε την **Α΄ Οικουμενική Σύνοδο** της Νίκαιας και πότε;

.....
.....
.....

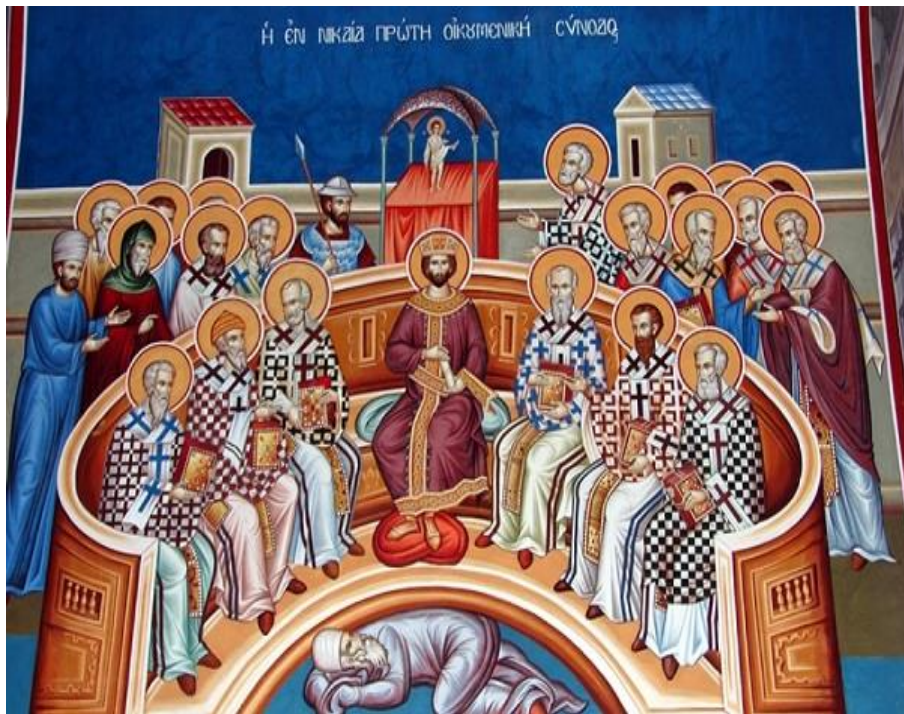
5. Τι διατυπώθηκε στη Σύνοδο;

.....
.....

.....
.....
.....
.....

6. Ποιος ήταν ο σκοπός της σύγκλησης της Συνόδου;

.....
.....
.....
.....

Εξελίξεις ως τις αρχές του 6ου αι. μ.Χ. (σ.10)

1. Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις:

Η οικονομία του Πρώιμου Βυζαντινού Κράτους είχε τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

α. Η κύρια πηγή πλούτου ήταν η .....

β. Το κράτος ακολουθούσε ..... πολιτική, προσπαθώντας να καθορίσει τις οικονομικές εξελίξεις.

γ. Στις εμπορικές συναλλαγές χρησιμοποιούνταν ευρύτατα το ..... . Αντίθετα, οι ανταλλαγές είδους με είδος ήταν περιορισμένες (..... οικονομία).

δ. Στο ανατολικό τμήμα, ως τα μέσα του 6ου αι., οι ..... είχαν βαρύνουσα ..... σημασία.

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις:

Τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα

α. Στην ύπαιθρο η ..... άρχισε να συγκεντρώνεται στα χέρια των μεγάλων ....., που μετέτρεπαν

τους καταχρεωμένους μικροϊδιοκτήτες σε εξαρτημένους
..... ή .....

β. Η ενοικίαση της γης από τον πάροικο ήταν χρονικά ..... και
..... . Συγχρόνως, ο πάροικος ήταν ..... στο
χωράφι που καλλιεργούσε.

γ. Οι ..... έπλητταν βαρύτερα τον ..... από τον
αστικό πληθυσμό και ανάγκαζαν πολλούς αγρότες να .....
τη γη τους και να καταφεύγουν στις ..... ή να διογκώνουν
τον πληθυσμό των .....

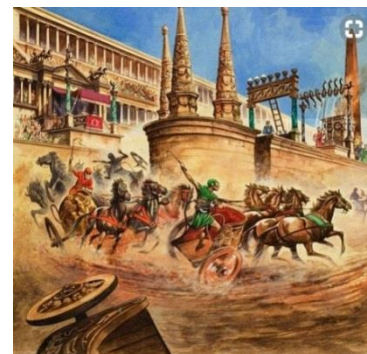
Οι συνέπειες

Ο πολυάριθμος πληθυσμός των πόλεων υπέφερε από τη .....
και γι' αυτό συχνά προκαλούσε .....

Τρόποι επίλυσης αυτών των προβλημάτων

α. Για να αποτρέψουν τέτοιες εκδηλώσεις, οι αρχές
των μεγαλουπόλεων και ειδικά της
Κωνσταντινούπολης συνήθιζαν να διανέμουν δωρεάν
..... και να οργανώνουν θεάματα στον
.....

β. Η επέκταση της βυζαντινής επιρροής στις χώρες της .....
Θάλασσας (Αιθιοπία και Υεμένη), διευκόλυνε την ..... και αύξησε τα
κέρδη του μακρινού ..... . Από το δρόμο της Ερυθράς, Έλληνες
και Σύροι έμποροι μετέφεραν στις ακτές της ..... και στην
..... τα προϊόντα πολυτελείας της ..... π.χ. ....
και .....

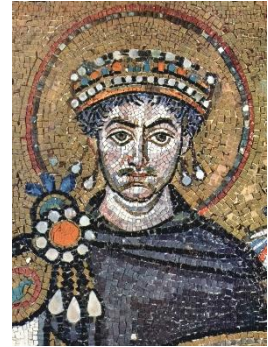

ΙΙ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

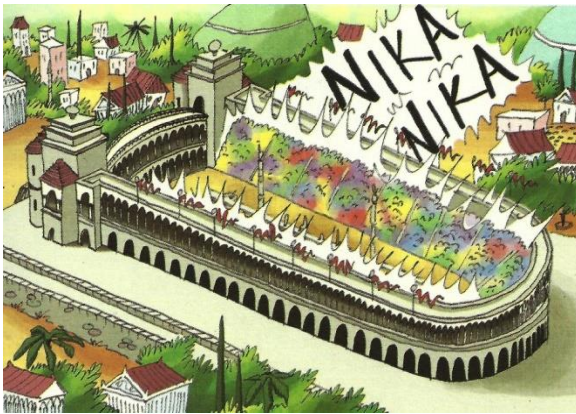
3. Ο Ιουστινιανός και το έργο του (σ.16-18)

1. Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις.

Το πολιτικό πρόγραμμα του Ιουστινιανού Α΄ ήταν: ένα ....., μία ....., μία .....

2. Αφού μελετήσετε προσεκτικά τις πιο κάτω πηγές και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα ερωτήματα που ακολουθούν.

«Ήταν πραγματικότητα που επιβεβαιωνότανε από τις συχνές διαμαρτυρίες των υπηκόων, ότι η διοίκηση έπρεπε οπωσδήποτε ν' αναδιοργανωθεί και να παταχθούν οι αυθαιρεσίες (αυταρχισμός) των αρχών και των δημοσίων υπηρεσιών. [...] Ο λαός ήταν δυσαρεστημένος με τους άρχοντες του και, όπως τότε δεν υπήρχε άλλος τρόπος εκδήλωσης της λαϊκής αγανάκτησης, οι διαμαρτυρίες στον ιππόδρομο παρέμεναν ο μόνος τρόπος ξεσπάσματος του λαϊκού αναβρασμού. Στη διάρκεια τέτοιων διαμαρτυριών, [...] η απυρολόγητη στάση των αρχών συντέλεσε, ώστε ένα ασήμαντο καθαυτό επεισόδιο να μεταβληθεί τελικά σε αληθινή επανάσταση [...], η οποία απείλησε τον θρόνο του Ιουστινιανού και καταπνίγηκε μόνο έπειτα από μεγάλη αιματοχυσία....».

I. Καραγιαννόπουλος, Το Βυζαντινό Κράτος, σ. 86

α. Σε ποια σημαντική εξέγερση που έγινε στα χρόνια του Ιουστινιανού, αναφέρεται η πιο πάνω πηγή; Πού και πότε έγινε η συγκεκριμένη εξέγερση;

.....
.....

β. Ποιοι εξεγέρθηκαν ενάντια στον Ιουστινιανό; Εξηγήστε.

.....
.....
.....

γ. Ποια ήταν τα αίτια που οδήγησαν σε αυτή την εξέγερση;

.....
.....
.....
.....

δ. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα;

.....

ε. Ποιες ήταν οι συνέπειες της εξέγερσης;

.....
.....
.....
.....
.....

3.Αφού μελετήσετε προσεκτικά την πιο κάτω πηγή και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στο ακόλουθο ερώτημα:

Ο Ιουστινιανός, λίγο πριν δώσει εντολή στους στρατηγούς να χτυπήσουν τους στασιαστές, είχε αποφασίσει να εγκαταλείψει τον θρόνο και να φύγει. Η αυτοκράτειρα Θεοδώρα όμως τον έπεισε ν' αλλάξει την απόφασή του, λέγοντάς του:

«Όποιος γεννήθηκε, αναπόφευκτα θα πεθάνει. Στον βασιλιά όμως είναι αδικαιολόγητη η φυγή. Εγώ δε θα μπορούσα να

ζω χωρίς την πορφύρα, ούτε επιθυμώ να ζήσω την ημέρα που δε θα με αποκαλούν βασίλισσα.

Εάν λοιπόν εσύ, βασιλιά, θέλεις να σωθείς, μπορείς: Και χρήματα πολλά έχουμε, και θάλασσα και πλοία. Σκέψου όμως μήπως, στο μέλλον, μετανιώσεις που σώθηκες φεύγοντας, αντί να μείνεις εδώ και να πεθάνεις. Διότι σε μένα αρέσει κάποιος λόγος παλαιός που λέει ότι είναι *καλό να πεθαίνει κανείς βασιλιάς.*»

Προκόπιος, Υπέρ των πολέμων

α. Ποιο **ρόλο** διαδραμάτισε η Θεοδώρα στη «στάση του Νίκα»;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις:

α. Μεγάλοι γαιοκτήμονες-ελεύθεροι αγρότες (το έργο του Ιουστινιανού)

Ο αυτοκράτορας προσπάθησε με αυστηρούς νόμους να ..... τη δύναμη των μεγάλων ..... των επαρχιών και να προστατεύσει τους ελεύθερους ..... που ήταν πολύ χρήσιμοι στην κεντρική εξουσία γιατί πλήρωναν .....

β. Θρησκευτική πολιτική Ιουστινιανού

1. **Στόχος** του Ιουστινιανού ήταν να επιβάλει την ..... σε όλη την έκταση της .....

2. Τα **μέτρα** που έλαβε :

- ★ ..... τους οπαδούς των ..... και της .....
- ★ Ανέστειλε τη λειτουργία της ..... στην Αθήνα (529 μ.Χ.).
- ★ Φρόντισε με κάθε μέσο να διαδώσει τον ..... σε λαούς του ..... και της Ανατολικής .....

γ. Το νομοθετικό έργο του Ιουστινιανού

5. Αφού μελετήσετε προσεκτικά την πιο κάτω πηγή και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

Ο Ιουστινιανός, επειδή βρήκε τους νόμους σκοτεινούς λόγω της ανεπίτρεπτης πληθώρας τους και σε εμφανή σύγχυση εξαιτίας των αντιφάσεων τους, τους απάλλαξε από την αταξία των απατηλών λέξεων. Παραμέρισε τις αποκλίσεις τους και τους έδωσε διαρκή ισχύ.

Προκόπιος, Κτίσματα Ι 1, έκδ. Ο. Veh, Μόναχο 1977, 18-19.

α. «Το διαρκέστερο έργο του αυτοκράτορα Ιουστινιανού υπήρξε η κωδικοποίηση του Ρωμαϊκού Δικαίου.»

Γιατί ο Ιουστινιανός αναθεώρησε και κωδικοποίησε το Ρωμαϊκό Δίκαιο;

.....

.....

.....

.....

.....

β. Να ονομάσετε και να εξηγήσετε το περιεχόμενο των νομοθετικών έργων του Ιουστινιανού.

Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ
 Η ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ
 ΤΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

γ. Ποια ήταν η σημασία του Ιουστινιάνειου Δικαίου;

.....

.....

.....

.....

7. Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις.

α. Η εξωτερική πολιτική του Ιουστινιανού στόχευε στην ..... της ..... Οικουμένης, δηλαδή την ανόρθωση της ..... εξουσίας στη .....

Οι συνέπειες της εξωτερικής πολιτικής του Ιουστινιανού

- ★ Οι πόλεμοι του στη Δύση και την Ανατολή απογύμνωσαν τις ευρωπαϊκές επαρχίες από .....
- ★ Άδειασαν τα .....
- ★ Η κατάσταση αυτή εξασθένησε τη ..... θέση του ..... και είχε ολέθριες επιπτώσεις στην ..... ακεραιότητα του κράτους επί των ..... του.

▲ Η επέκταση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας την εποχή του Ιουστινιανού Α' (527-565)

8. Αφού μελετήσετε την πιο κάτω **εικόνα** και με βάση τις **ιστορικές σας γνώσεις**, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Να ονομάσετε το λαμπρότερο **κτίσμα** της βυζαντινής τέχνης.

.....

β. Να αναφέρετε τον **ρυθμό** και τους **αρχιτέκτονες** του πιο πάνω ιστορικού μνημείου.

.....

.....

.....

5.Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του (610-717) (σ.19-21)

1.Αφού μελετήσετε προσεκτικά την πιο κάτω **πηγή** και με βάση τις **ιστορικές σας γνώσεις**, να απαντήσετε στο ακόλουθα ερώτηματα:

Βρήκαμε το δημόσιο να είναι καταφορτωμένο με πολλά χρέη και να έχει φτάσει στη χειρότερη φτώχεια [...] και τον στρατό τόσο παραμελημένο από την έλλειψη των αναγκαίων, ώστε το κράτος να σφυροκοπείται από τις αδιάκοπες εισβολές και επιδρομές των βαρβάρων.

Από Νεαρά του Ιουστίνου Β' (566 μ. Χ.), Jus Graecoromanum, τ. Ι, 1-2 (Νεαρά Ι).

α. Στο δεύτερο μισό του 6ου και τις αρχές του 7ου αι. μ.Χ. το Βυζάντιο συγκλονίστηκε από μια πολύπλευρη κρίση.

Να τεκμηριώσετε την πιο πάνω θέση, αναφέροντας τα προβλήματα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει ο Ηράκλειος, όταν ανέβηκε στον θρόνο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β. Να καταγράψετε τις συνέπειες από αυτή την κρίση.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Ποιοι ήταν οι παράγοντες που συνέβαλαν στη νίκη του Ηρακλείου κατά των Περσών ;

.....

.....

.....

.....

.....

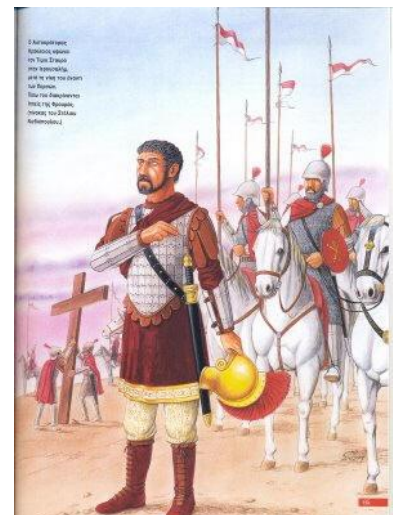
.....

.....

.....

.....

.....

3. Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις.

Μια άλλη σημαντική αλλαγή της εποχής αυτής είναι η ολοκλήρωση του ..... της ..... διοίκησης.

Στοιχεία εξελληνισμού

- ★ Επίσημη γλώσσα στην ..... και ..... διοίκηση έγινε η .....
- ★ Οι ρωμαϊκοί τίτλοι αντικαταστάθηκαν από .....
- ★ Πρώτος ο Ηράκλειος υιοθέτησε τον τίτλο ..... με τη χριστιανική προσθήκη «.....».

Σημασία:

Η εξέλιξη αυτή σηματοδοτεί σε συμβολικό επίπεδο το οριστικό τέλος της ..... Αυτοκρατορίας και την αρχή της ..... Αυτοκρατορίας.

4.Αφού μελετήσετε προσεκτικά τις πιο κάτω πηγές και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στο ακόλουθα ερωτήματα:

Όταν ήταν αυτοκράτορας ο Ηράκλειος [610-641] που καταγόταν από τη Λιβύη, η επικράτεια του Ρωμαϊκού Κράτους περιορίστηκε και ακρωτηριάστηκε τόσο στην Ανατολή όσο και στη Δύση. Τότε οι διάδοχοί του, που δεν ήξεραν πού και πώς να ασκήσουν την εξουσία τους, κατέμησαν σε μικρά τμήματα τη διοίκησή τους και τα μεγάλα στρατιωτικά σώματα και εγκατέλειψαν την προγονική τους λατινική, υιοθετώντας την ελληνική γλώσσα.

Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος,
Περί Θεμάτων, έκδ. Α. Pertusi,
Πόλη του Βατικανού 1952, 60.

α. Τι ήταν τα θέματα; Πού και πότε αναπτύχθηκαν ;

.....
.....
.....
.....

β. Ποιοι ήταν οι λόγοι της δημιουργίας των Θεμάτων;

.....
.....

.....
.....
.....
.....

γ. Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις.

Οργάνωση Θεματικού στρατού

- ★ Στο θεματικό στρατό υπηρετούσαν ....., στους οποίους το ..... παραχωρούσε στρατιωτικά ..... ή .....
- ★ Με τα έσοδά τους οι στρατιώτες συντηρούσαν τις ..... τους, αγόραζαν τον ..... τους και κάλυπταν τα ..... των .....
- ★ Ο ..... ασκούσε την ανώτατη εξουσία μέσα στα όρια του θέματος.

Χαρακτήρας Θεματικού στρατού-σημασία

- ★ Ο θεματικός στρατός αντικατέστησε τους παλαιούς ..... στρατούς και αποτέλεσε ένα είδος ..... στρατού που αποδείχθηκε εξαιρετικά αποτελεσματικός για την ..... της αυτοκρατορίας.

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Κάθε στοιχείο της Στήλης Α αντιστοιχεί με ένα στοιχείο της Στήλης Β. Να γράψετε τους αριθμούς της στήλης Α και δίπλα από τον καθένα, το γράμμα της Στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

Προσοχή: Στη Στήλη Β περισεύουν δύο (2) στοιχεία.

1. Πράσινοι-Βένετοι	Α. Αγία Σοφία
2. Ένα κράτος, μία εκκλησία, μία νομοθεσία	Β. Ηράκλειος
3. Πιστός εν Χριστώ βασιλεύς	Γ. Κωνσταντίνος Α΄
4. Διοικητικές περιφέρειες με δικό τους στρατό	Δ. Στρατηγός
5. Ανθέμιος-Ισιδωρος	Ε. Ιουστινιανός Α΄
6. Ίδρυση Κωνσταντινούπολης	ΣΤ. Θέματα
	Ζ. Δήμοι
	Η. Ελεύθεροι αγρότες

1. .... 2. .... 3. .... 4. .... 5. .... 6. ....

2. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι **σωστό ή λάθος**.

- α. Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος Α΄ είχε εχθρική στάση προς τους χριστιανούς. ....
- β. Η Α΄ Οικουμενική σύνοδος της Νίκαιας διατύπωσε τη διδασκαλία της εκκλησίας έναντι των αιρέσεων που είχαν εμφανισθεί. ....
- γ. Στο Πρώιμο Βυζαντινό κράτος η γη συγκεντρωνόταν στα χέρια των παρόικων. ....
- δ. Η εξωτερική πολιτική του Ιουστινιανού απέβλεπε στην αποκατάσταση της Ρωμαϊκής Οικουμένης, δηλαδή την ανόρθωση της ρωμαϊκής εξουσίας στη Δύση. ....
- ε. Οι εκστρατείες του Ηρακλείου κατά των Περσών είχαν έντονο θρησκευτικό χαρακτήρα. ....

στ. Όταν ο Ηράκλειος ήταν αυτοκράτορας, επίσημη γλώσσα του Βυζαντίου στην πολιτική και στρατιωτική διοίκηση έγινε η λατινική. ....

3. Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση.

A. Η Κωνσταντινούπολη εγκαινιάστηκε:

- (1) το 313 μ.Χ.   (2) το 325 μ.Χ.   (3) το 330 μ.Χ.

B. Η κύρια πηγή πλούτου στο Πρώιμο Βυζαντινό κράτος ήταν:

- (1) η γεωργία   (2) το εμπόριο   (3) η μεταξουργία

Γ. Προσπάθησε να αντιμετωπίσει την κρίση που συγκλόνιζε το Βυζάντιο από το δεύτερο μισό του 6ου και τις αρχές του 7ου αι.

- (1) Κωνσταντίνος Α΄   (2) Ηράκλειος   (3) Ιουστινιανός Α΄

Δ. Υπηρετούσαν στον θεματικό στρατό:

- (1) οι ελεύθεροι αγρότες   (2) οι μισθοφόροι στρατιώτες   (3) οι δούλοι

E. Άρπαξαν τον Τίμιο Σταυρό :

- (1) οι Άραβες   (2) οι Πέρσες   (3) οι Σλάβοι

ΚΑΛΟ ΔΙΑΒΑΣΜΑ !!!

**«Όλβιος, ὅστις τῆς ἱστορίας ἔσχε μάθησιν ...»
Ευριπίδης**